

I

(Állásfoglalások, ajánlások és vélemények)

VÉLEMÉNYEK

EURÓPAI GAZDASÁGI ÉS SZOCIÁLIS BIZOTTSÁG

459. PLENÁRIS ÜLÉS, 2010. JANUÁR 20. ÉS 21.

Az Európai Gazdasági és Szociális Bizottság véleménye – Kora gyermekkori gondozás és nevelés

(saját kezdeményezésű vélemény)

(2010/C 339/01)

Előadó: **HERCZOG MÁRIA**

2009. július 14-én az Európai Gazdasági és Szociális Bizottság úgy határozott, hogy eljárási szabályzata 29. cikkének (2) bekezdése alapján saját kezdeményezésű véleményt dolgoz ki a következő tárgyban:

Kora gyermekkori gondozás és nevelés.

A bizottsági munka előkészítésével megbízott „Foglalkoztatás- és szociálpolitika, uniós polgárság” szekció 2009. december 4-én elfogadta véleményét.

Az Európai Gazdasági és Szociális Bizottság 2010. január 20–21-én tartott, 459. plenáris ülésén (a 2010 január 20-i ülésnapon) 194 szavazattal, 3 tartózkodás mellett elfogadta az alábbi véleményt.

Előszó

A tagállamok felelősek a határaikon belül élő összes gyermek neveléséért és gondozásáért. A nevelésnek és gondozásnak több típusát különböztethetjük meg, és az elnevezések, tartalmak és célok az elmúlt 15 évben megváltoztak. A kora gyermekkori gondozás meghatározása és megnevezése módosult. A gyermekek nevelése és gondozása nemcsak a gyermek számára biztonságos környezetről való gondoskodást jelenti, hanem azt a nevelést és gondozást is, amely a gyermek számára nélkülözhetetlen ahhoz, hogy a szükséges érzelmi, fizikai, társadalmi és nevelési támogatás révén jól fejlődjön és fejlessze saját képességeit. A kora gyermekkori nevelés és gondozás a csecsemőkor és óvodás kor közötti gyermekeknek biztosított szolgáltatások széles skáláját jelenti. Az

iskolán kívüli gondozás azokat a szolgáltatásokat foglalja magába, amelyeket az iskoláskorú gyermekek a tanórák után, délutánonként, hétvégenként és az iskolai szünidőben vehetnek igénybe.

1. Következtetések és ajánlások

1.1 Az EGSZB elismeri és támogatja az Európai Bizottság és a tagállamok által annak érdekében tett erőfeszítéseket, hogy tovább fejlesszék és erősítsék a színvonalas, megfizethető és hozzáférhető gyermekgondozási létesítményeket, köztük a kora gyermekkori neveléssel és gondozással foglalkozókat. Sokat kell még tenni azonban annak érdekében, hogy minden gyermek számára biztosítva legyenek a szolgáltatások.

1.2 Az EGSZB elismeri, hogy a gyermekgondozás kérdésköre holisztikus és átfogó megközelítést kíván annak érdekében, hogy jobban megértsük a kölcsönösen összefüggő eljárásokat, valamint hogy humán, gazdasági és társadalmi téren haladást érjünk el. A tagállamoknak gondoskodniuk kell arról, hogy az egyéneknek és családoknak lehetőségük legyen az önálló választásra, döntésre, és gyermekeik gondozásának formáját és időtartamát illetően kifejezhessék preferenciáikat. Ezzel összefüggésben a politikaalkotóknak szem előtt kellene tartaniuk az alábbi kérdések területén jelentkező különféle szükségleteket, egymással versengő értékeket és érdekeket:

- a gyermek mindenek felett álló érdeke, ⁽¹⁾
- a szülők támogatása, oktatása, megerősítése,
- demográfiai kérdések (ideértve az alacsony születési rátát és a nyugdíjasok gyorsan növekvő számát),
- munkaerő-piaci igények,
- oktatás és egész életen át tartó tanulás,
- nemek közti esélyegyenlőség,
- a földrajzi eloszlás különbségei (városok, vidék, távol eső területek),
- a szakmai, illetve a családi és magánélet összeegyeztetése,
- elérhető, megfizethető és színvonalas nevelés és gondozás a gyermekek számára,
- aktív állampolgári szerepvállalás,
- nemzedékek közti szolidaritás,
- a szegénység és a társadalmi kirekesztés elleni küzdelem.

1.3 Az EGSZB elismeri, hogy az egyes nemzeti családpolitikák, és ennek következtében a gyermekgondozási politikák különböznek egymástól, ugyanakkor figyelembe kell venni, hogy a barcelonai célkitűzések és más, idevágó uniós dokumentumok meglehetősen egyetemes célokat állapítanak meg. ⁽²⁾

1.4 Az EGSZB sürgeti, hogy fordítsanak kiemelt figyelmet a gyermekek különleges csoportjaira, különösen az olyan kiszolgáltatott csoportokra, mint a különleges bánásmódot igénylő, fogyatékkal élő, migráns, nemzeti kisebbséghez tartozó, társadalomból kirekesztett vagy szülei nélkül élő gyermekek, akik esetében a gyermekgondozás fontos szerepet tölt be az iskolaérettség és az iskolai sikerek elérése terén. Az EGSZB sikra száll továbbá amellett, hogy a fent említett csoportokba tartozó gyermekek szülei több támogatásban részesüljenek.

(1) Az Európai Bizottság „Az EU gyermekjogi stratégiája felé” című, 2006. július 4-én közzétett közleményének kontextusában.
(Lásd: <http://eur-lex.europa.eu/LexUriServ/LexUriServ.do?uri=COM:2006:0367:FIN:HU:PDF>.)

(2) 2002. márciusi barcelonai ülésén az Európai Tanács elismerte a gyermekgondozás jelentőségét a növekedés és esélyegyenlőség szempontjából, és felszólította a tagállamokat, hogy számolják fel „a nők munkaerő-piaci részvételét akadályozó tényezőket”, valamint törekedjenek arra, hogy „figyelembe véve a gyermekgondozási lehetőségek iránti igényt és az adott országra jellemző gyermekgondozási rendszert – 2010-re a három év és az iskolaköteles kor közötti gyermekek legalább 90 %-a, és a három év alatti gyermekek legalább 33 %-a számára nyújtsanak gyermekgondozási ellátást”.

1.5 Az EGSZB a szociális menetrenddel és más, vonatkozó dokumentumokkal egyetértésben úgy ítéli meg, hogy a színvonalas gyermekgondozás lehetővé teszi a családok minden tagja életminőségének javulását, valamint a munka, illetve a családi és a magánélet összeegyeztetését, csakúgy mint a nők munkaerő-piaci részvételének erősödését és így a családok magasabb jövedelemhez jutását is.

1.6 Az EGSZB üdvözli, hogy a gondozás és a szolgáltatások különféle típusai állnak rendelkezésre a gyermekek különböző korcsoportjai számára, tehát nemcsak az iskoláskorig bezárólag, hanem tanítás utáni, szabadidős és nem formális oktatási tevékenységek formájában is. Minden gyermek számára biztosítani kellene az elérhető, megfizethető és színvonalas szolgáltatásokat.

1.7 A gyermekgondozás gyorsan növekvő ágazat, ugyanakkor annak érdekében, hogy a különféle szükségleteknek megfelelően még sokszínűbb szolgáltatásokat lehessen nyújtani, a hivatalos és még inkább a nem hivatalos gyermekgondozást nyújtó szolgáltatások területén a szakma presztízse, a munkaerő képzettsége és ennek elismerése, továbbá a kiegyensúlyozott nemi arány és a javadalmazás további javításra és támogatásra szorul. Habár a cél az, hogy valamennyi gyermek részesülhessen nevelésben és gondozásban, nem szabad megfeledezni arról sem, hogy rugalmas, fenntartható és körültekintő megközelítésre van szükség ahhoz, hogy a gyermekek különféle csoportjai jogainak és szükségleteinek megfelelő szolgáltatások széles skálája álljon rendelkezésre.

1.8 A hátrányos helyzetű, távol eső területeken és régiókban élő családok és gyermekek szükségleteit hatékonyabban és összetettebb módon kellene kezelni, ideértve a közösség bevonását és az állami támogatásokat is. A szolgáltatások különféle típusai – integrált, otthoni, a szülők támogatását célzó stb. – megfelelően a gyermekek és családjaik igénybeli különbségeinek.

1.9 Az EGSZB határozottan támogatja a tagállamok felelősségének elismerését és a szociális partnerek egyre növekvő elkötelezettségét, amellyel hozzá kívánnak járulni a minden gyermek számára biztosított, egyetemes és rugalmas nevelési és gondozási lehetőségek jobbá tételéhez, továbbá azt, hogy minden lehetséges módon hozzájáruljanak ezek hozzáférhetőségéhez és eredményességéhez. A munkaadók maguk is biztosíthatják a gyermekgondozást, illetve támogathatják anyagilag, a szakszervezetek és a civil szervezetek pedig segíthetnek abban, hogy tudatosítsák ennek fontosságát, és támogassák a folyamatos felmérést és értékelést. A tagállamok pénzügyi eszközökkel ösztönözhetnék azokat a munkaadókat, akik lépéseket tesznek a gyermekek nevelésének és gondozásának biztosítására.

1.10 Az EGSZB megítélése szerint a rugalmas biztonság közös elveivel és életcikluson alapuló megközelítésével összhangban a szóban forgó javaslatot a három éven aluli és az iskolakezdési életkornál idősebb gyermekek gondozási és nevelési szükségleteivel kapcsolatos nehézségek kontextusában kell szemlélteni. A szülők számára elérhető rugalmas munkaidő alkalmazása bizonyítottan hasznos a tekintetben.

1.11 A szociális partnerek fontos szerepet játszanak abban, hogy támogassák a tagállamokat a gyermekkori nevelési és gondozási politikák és egy átfogó megközelítés megvalósításában.

2. Háttér

2.1 A gyermekgondozásról szóló és a gyermekgondozási szolgáltatások minőségének meghatározására kritériumokat bevezető 1992-es tanácsi ajánlásból (92/241/EGK) már kitűnt a gyermekgondozás szerepének fontossága, azonban a gyermekgondozás fogalomköre azóta sokat változott. 1996-ban az Európai Bizottság gyermekgondozási hálózata a kisgyermekekre irányuló szolgáltatások minőségi célkitűzéseire, nem pedig a kora gyermekkori nevelési és gondozási létesítményeket igénybe vevő gyermekek számára és arányára koncentrált.

2.2 A 25 tagú EU-ban ⁽³⁾ az iskolás kor alatti gyermekek számát körülbelül 30 millióra becsülték. Közülük a három év alattiak kevesebb mint 25 %-a járt hivatalos gyermekgondozó létesítménybe, míg a három éves kor és az iskoláskor közötti gyerekek több mint 80 %-a. Az egyes tagállamok nemzeti politikáitól, szülői vagy anyasági szabadságra vonatkozó rendszereitől, hagyományaitól és értékeitől függően ez az arány tagállamonként jelentősen eltért. Nagy különbségek tapasztalhatók a gondozás formái és minősége, illetve az ott töltött idő és napok száma tekintetében is.

2.3 A kora gyermekkori nevelési és gondozási szolgáltatások az EU tagállamaiban különféle fejlettségi szinten állnak, és ez a szegmens továbbra is az egyik leggyorsabban fejlődő gondozási piac Európában. Ez részben a barcelonai célkitűzéseknek tudható be, de erősebb elkötelezettségre van szükség annak biztosítása érdekében, hogy valamennyi gyermeknek lehetősége legyen különféle formákban megjelenő gondozásra, amely figyelembe veszi a gyermekek és családok háttérének és szükségleteinek különbségeit.

2.4 Az Európai Tanács és a Bizottság külön figyelmet fordított a magas színvonalú gyermekgondozás fontosságára, amely elengedhetetlen összetevője a nemek közötti egyenlőség megvalósításának és a nők munkaerő-piaci részvétele javításának, és 2002-ben a barcelonai célkitűzések között is szerepelt. 2000-ben és 2008-ban a lisszaboni stratégiába is beépítésre került. A barcelonai célkitűzések iskoláskor alatti gyermekek gondozására létrehozott rendszerek tekintetében történő megvalósításáról szóló európai bizottsági jelentés megvizsgálta az e téren elért előrelépéseket és a további teendőket. „A tagállamok számolják fel a nők munkaerő-piaci részvételét akadályozó tényezőket, valamint törekedjenek arra, hogy – figyelembe véve a gyermekgondozási lehetőségek iránti igényt és az adott országra jellemző gyermekgondozási rendszert – 2010-re a három év és az iskolaköteles kor közötti gyermekek legalább 90 %-a, és a három év alatti gyermekek legalább 33 %-a számára nyújtsanak gyermekgondozási ellátást”. ⁽⁴⁾ Egyes országoknak több erőfeszítést kell

tenniük a szükséges végrehajtási intézkedések megvalósítása érdekében.

2.5 Az Európai Bizottság demográfiai változásról szóló közleménye felvázolja azokat a tényezőket, amelyek hozzájárulnak Európa elöregedéséhez: alacsony termékenységi ráta, amely a munkaerő számának csökkenéséhez és a közkiadásokra nehezedő nyomás erősödéséhez vezet. ⁽⁵⁾ A 2006. márciusi Európai Tanács hangsúlyozta a munka és a magánélet közötti jobb egyensúly szükségességét a gazdasági növekedés, a jólét és a versenyképesség biztosítása érdekében, és jóváhagyta a nemek közötti egyenlőségről szóló európai paktumot. ⁽⁶⁾ A nemzedékek közötti szolidaritás előmozdításáról szóló második európai bizottsági közlemény a demográfiai és társadalmi változásokkal foglalkozik, beleértve a termékek és szolgáltatások, köztük a gyermekgondozás finanszírozásával és biztosításával kapcsolatos nehézségeket is. ⁽⁷⁾

2.6 Az európai bizottsági konzultáción részt vevő polgárok és civil társadalmi szereplők kifejezték aggodalmukat amiatt, hogy a gyermekek nevelése jóval nagyobb mértékben befolyásolja a nők foglalkoztatási kilátásait, mint a férfiakéit. Az eltartott gyermekkel rendelkező nők foglalkoztatási aránya mindössze 65 %, míg a férfiaké 91,7 %. A nők nem szabadulnak a háziasszonyi felelősséggel és foglalkoztatásra való alkalmasságukkal kapcsolatos sztereotíp feltevések következményeitől. ⁽⁸⁾ Ez pedig ahhoz vezethet, hogy szülés után kevesebb nő tér vissza a munkaerőpiacra.

2.7 A gyermekszegénység Európában ⁽⁹⁾ és az a célkitűzés, hogy a gyermek jogairól szóló ENSZ-egyezményt ⁽¹⁰⁾ az egész EU-ban végrehajtsák, alapvető kérdések, mivel – ahogy közleményében az Európai Bizottság is rámutat –, a szülők szegénysége és a társadalmi kirekesztés komolyan korlátozzák a gyermekek lehetőségeit és életésélyeit. Következésképpen alapvetően fontos, hogy megszakítsuk a szegénység ördögi körét. ⁽¹¹⁾

⁽⁵⁾ Európai Bizottság: *Európa demográfiai jövője: kovacsoljunk lehetőséget a kihívásból!* (COM(2006) 571 végleges).

⁽⁶⁾ Lásd a 2006. március 23-án és 24-én, Brüsszelben tartott Európai Tanács elnökségi következtetéseire csatolt II. mellékletet: <http://register.consilium.europa.eu/pdf/hu/06/st07/st07775-re01.hu06.pdf>.

⁽⁷⁾ Európai Bizottság: *A nemzedékek közötti szolidaritás előmozdítása* (COM(2007) 244 végleges).

⁽⁸⁾ Az Európai Bizottság közleménye: *Citizen's Summary – Better maternity leave provisions designed to promote reconciliation of family and working life* [Lakossági összefoglaló – A szülési szabadságra vonatkozó rendelkezések hatékonyabbá tétele a család és a munka összehangolásának támogatása érdekében], (ec.europa.eu/social/BlobServlet?docId=611&langId=en); Common position on the revision of the Council Directive 96/34/EC of 3 June 1996 on the framework agreement on parental leave by the Social Platform [Közös álláspont a Tanácsnak a szociális platform által a szülői szabadságról kötött keretmegállapodásra vonatkozó 1996. június 3-i 96/34/EK irányelvről], 2009. január.

⁽⁹⁾ Európai Bizottság, *Child Poverty and Well-Being in the EU – Current status and way forward* [Gyermekszegénység és -jólét az EU-ban – A jelenlegi helyzet és a követendő út], az Európai Unió Kiadóhivatala, Luxemburg, 2008.

⁽¹⁰⁾ A gyermek jogairól szóló ENSZ-egyezmény.

⁽¹¹⁾ Európai Bizottság, *Az EU gyermekjogi stratégiája felé* (COM(2006) 367 végleges), Brüsszel, 2006.

⁽³⁾ *Childcare in the EU in 2006* (Gyermekgondozás az EU-ban 2006-ban), Eurostat/08/172. Bulgária és Románia 2007. január 1-jén lépett be az EU-ba, és azt megelőzően nem volt adatgyűjtési kötelezettsége.

⁽⁴⁾ Európai Bizottság: *A barcelonai célkitűzések megvalósítása az iskoláskor alatti gyermekek gondozására létrehozott rendszerek tekintetében* (COM(2008) 638), Brüsszel.

2.8 Az Európai Bizottság 1986 és 1996 között határokon átnyúló csoportot hozott létre „Gyermekgondozási Hálózat” néven, hogy három kiemelt területtel: a gyermekekre irányuló szolgáltatásokkal, a szülői szabadsággal és a férfakkal mint gondozókkal foglalkozzon. A hálózat által kitűzött 40 minőségi cél keretet nyújt a jövőbeli politikákhoz. Mindez politikai elkötelezettséget jelent az EU részéről a gyermekgondozási szolgáltatások és ezek céljai mellett.

2.9 Számos kutatás, politikai dokumentum és elemzés készült annak érdekében, hogy többet megtudjunk a gyermekek és a családok szükségleteiről, valamint a létező és jövőbeli rendelkezésekről. ⁽¹²⁾ A kora gyermekkori nevelést és gondozást már számos különböző megközelítéssel megvitatták és vizsgálták, például az Európai Bizottság és ügynökségei által az elmúlt években kiadott dokumentumokban. Ilyen volt például a gyermekjogi megközelítés, ⁽¹³⁾ a nevelési kérdések felől való közelítés, ⁽¹⁴⁾ a gyermekgondozás EU-ban tapasztalható jelenlegi helyzetének és jövőjének kérdése, ⁽¹⁵⁾ a gyermekkori nevelési és gondozási létesítmények javításának szükségességéről rendezett szimpózium, ⁽¹⁶⁾ illetve a gyermekek legsebezhetőbb csoportjait érintő szegénység és a társadalmi kirekesztés leküzdésének szociálpolitikai eleme, valamint kutatások és projektek kiértékelései. ⁽¹⁷⁾

3. Általános megjegyzések

3.1 2006. évi közleményében ⁽¹⁸⁾ az Európai Bizottság kijelentette, hogy a gyermekjogok prioritást jelentenek az EU számára, és betartásukra az ENSZ gyermekjogi egyezménye és a hozzá tartozó fakultatív jegyzőkönyvek, valamint a millenniumi fejlesztési célok is kötelezik a tagállamokat. 2006 márciusában az Európai

⁽¹²⁾ *Starting Strong*, OECD, 2001 / *Childcare services in Europe, Foundation Findings*, 2009 / *Families and childcare services*, Eurofound, 2009 / *Early Childhood Education and Care key lessons from research and policy makers*, NESSE, 2009 / *The Provision of childcare services, Comparative review of 30 European countries*, European Commission, 2009 / *Child Poverty and well being in the EU*, Európai Bizottság, 2008 / *Changing Childhood in a Changing Europe*, ESF, 2009 / *Babies and Bosses*, OECD, 2007 / *Education Today, the OECD perspective*, 2009 / *Tackling Social and Cultural Inequalities through Early Childhood Education and Care in Europe*, Eurydice, 2009 / *Out of school care services for school-aged children*, Eurofound, 2007 / *Employment developments in childcare services for school-aged children*, European Foundation for the Improvement of Living and Working Conditions, 2006 / UNICEF Report Card 8, *The Childcare Transition*, Firenze, 2008 / *Early Matters*, Brüsszel, 2008.

⁽¹³⁾ Az EU gyermekjogi stratégiája felé, 2006.

⁽¹⁴⁾ Az Európai Bizottság közleménye: *Hatékony és igazságos az európai oktatási és képzési rendszerekben*, COM(2006) 481 végleges.

⁽¹⁵⁾ *Childcare services in the EU- what future?* [Gyermekgondozási szolgáltatások az EU-ban – mi a jövőjük?], Eurofound.

⁽¹⁶⁾ „Early matters”, ECEC szimpózium, 2008. október, Brüsszel.

⁽¹⁷⁾ *Tackling social and cultural inequalities through early childhood education and care in Europe* [A szociális és kulturális egyenlőségek kezelése a kora gyermekkori oktatás és gondozás révén Európában], Eurydice, 2009, *Early Childhood education and care – key lessons for policy makers*, NESSE, 2009.

⁽¹⁸⁾ Az EU gyermekjogi stratégiája felé (COM(2006) 367 végleges).

Tanács felkérte a tagállamokat, hogy „tegyék meg a gyermekszegénység gyors és jelentős csökkentéséhez szükséges intézkedéseket, egyenlő esélyeket biztosítva valamennyi gyermek számára, szociális háttérüktől függetlenül”. ⁽¹⁹⁾ Jelen vélemény összefüggésében ez azt jelenti, hogy minden gyermek számára biztosítani kell a fejlődésbeli szükségleteikkel és családi körülményeikkel összhangban lévő, megfelelő kora gyermekkori és iskolán kívüli gondozást, valamint a rugalmas, színvonalas és megfizethető neveléshez és gondozáshoz való hozzáférést legalább 14 éves korig.

3.2 A gyermekek gondozására létrehozott rendszerek a szülőknek több lehetőséget biztosítanak munkájuk, illetve magán- és családi életük összeegyeztetésére. Ez különösen azokra a nőkre érvényes, akik – szembesülve a nem megfelelő gyermekgondozási lehetőségekkel – inkább feladják munkájukat, nem találnak munkát vagy nem vehetnek igénybe megfelelő foglalkoztatási formát. Ez akadályozza képességeik kibontakoztatását és azt, hogy megvédjék családjukat a szegénységtől. Ez a kérdés közvetlenül kapcsolódik a demográfiai kihívásokhoz, mivel az összeegyeztethetőség hiánya alacsonyabb születési rátákhoz vezet.

3.3 Európa olyan jogi kerettel rendelkezik, amely jogszabályi intézkedések egész sorával tiltja a nemek közötti megkülönböztetést. Ennek ellenére a nők gyermekeik gondozása érdekében gyakran rövidített munkaidőben dolgoznak, vagy hosszabb szabadságot vesznek ki, ami oda vezet, hogy fizetésük és nyugdíjuk is alacsonyabb lesz, és munkavállalóként is szegénységben élnek. Különösen érvényes ez az egyszülős és a sokgyermekes családokra. Habár a csökkentett munkaidő választása egyéni döntés kérdése, adott esetben összefügghet többek között a gyermekekre irányuló megfelelő szolgáltatások hiányával.

3.4 Fontos, hogy a szülőknek lehetőségük legyen rugalmasan dönteni arról, hogy mikor vegyék ki szülői szabadságukat, és ezt – ahol csak lehet – megfelelő gyermekgondozási lehetőségekkel kombinálhassák. Ennek során figyelembe kellene azonban venni a nemzeti szintű politikákat, prioritásokat, a vállalkozások igényeit, a társadalmi nyomást és a gyermekek szükségleteit is, és a változásokat megfelelő érzékenységgel kell kidolgozni annak érdekében, hogy speciális intézkedéseket kínáljanak.

3.5 Az EU-ban több mint 6 millió 25–49 éves nő állítja, hogy családi kötelezettségei miatt kénytelen nem dolgozni, vagy csak részmunkaidőben dolgozhat, és több mint egynegyedük szerint ennek oka a gyermekgondozási lehetőségek hiánya vagy költsége. ⁽²⁰⁾

⁽¹⁹⁾ Lásd a 2006. március 23–24-i elnökségi következtetések (72) bekezdését (referencia a 8. lábjegyzetben).

⁽²⁰⁾ *Childcare Services in Europe, Foundation Findings* [Gyermekgondozási szolgáltatások Európában – Az alapítvány megállapításai], Európai Alapítvány az Élet- és Munkakörülmények Javításáért, Dublin, 2009, 9. o., www.eurofound.europa.eu.

3.6 A színvonalas, megfizethető és hozzáférhető gyermekgondozás és iskolán kívüli programok nemcsak ahhoz kulcsfontosságúak, hogy a gyerekek idejüket jó, a fejlődési szükségleteiknek megfelelő környezetben töltsék, hanem arra is lehetőséget adnak, hogy a szülők, mindenekelőtt a nők dolgozhassanak. A színvonalas gyermekgondozás jó hatással van a gyermekek, a szülők, a családok és a közösségek életminőségére és jövőjére.

3.7 A lisszaboni stratégia végrehajtásával, a barcelonai és azon túlmutató célokkal, továbbá a demográfiai helyzettel, a nemzedékek közötti szolidaritással, a férfiak és a nők közötti esélyegyenlőséggel, valamint a munka és magánélet közötti jobb egyensúllyal kapcsolatos különféle uniós stratégiai célokat többek között a gyermekgondozási szolgáltatások révén lehet elérni. Nagyobb erőfeszítésekre van szükség annak biztosítása érdekében, hogy ezek a lehetőségek a gyermekek mindenképp felett álló érdekét tartás szem előtt.

3.8 A gyermekekre irányuló szolgáltatások gyorsan növekvő ágazata egyre több munkahelyet is biztosít nőknek és férfiaknak egyaránt, ⁽²¹⁾ és az oktatási és képzési elvárások révén a szakma presztízse és a jövedelem is növekszik.

3.9 A tagállamok nagy része kidolgozta azokat az intézkedéseket, amelyekkel jobban összehangolható a szakmai, illetve a magán- és családi élet. Ezek tükrözik a különböző nemzeti munkaerő-piaci igényeket, valamint az Európában megfigyelhető különféle hagyományokat és kultúrákat. A gyermekgondozás bő kínálata és rugalmas formái az ezen a területen létező egyéb eszközökkel együtt egy tágabb koncepció részét képezik. Ide tartoznak a társadalmi befogadásra irányuló programok, a rugalmas munkaidő, a szülői szabadság, valamint a szabadságolás más, a szakmai, illetve a magán- és családi élet összehangolását szolgáló formái, végül a gyermekjogok – és mindezek révén az uniós országok gazdasági és társadalmi fejlődése.

4. Részletes megjegyzések

4.1 Az EU-ban a gyermekgondozás gyorsan növekvő és rohamosan fejlődő, meghatározott minimumnormákkal rendelkező ágazatot képvisel. A gyermekeknek az első életek jelentőségével összefüggő szükségletei, a szolgáltatás beruházás jellege – amennyiben például az iskola, illetve a sikeres nevelés és később felnőttkor előkészítésének tekinthető –, valamint a gondtalan gyermekkor annak a viszonylag új elképzelésnek a része, amely elsősorban a gyermek érdekét, de emellett a közösséget és a társadalom egészét is szolgálja. ⁽²²⁾

4.2 A gyermekgondozásra fordított közkiadások a közelmúltig gyakran elsősorban a három év és iskolaköteles kor közötti gyermekekre helyezték a hangsúlyt, hogy felkészítsék őket az iskolára, pedig a gyermekgondozási beruházásoknak fiatalabb

gyermekekre és a 14 év alatti iskolásokra is kell irányulniuk. Nemcsak a szülők munkaideje alatt nyújtott jobb napközi ellátásról van itt szó, hanem különféle foglalkozások, valamint iskolán kívüli gondozás és oktatás, illetve szabadidős tevékenységek mindenki számára történő biztosításáról is. Az ilyen lehetőségek – amellett, hogy biztonságos és szórakoztató időtöltésről gondoskodnak – igen hatékonyan bizonyultak a felnőtt életre való felkészülésben.

4.3 A szocializáció és az értékrendszer kialakítása alapvető eleme a gyermekkori családi nevelésnek, melyet kiegészít a kora gyermekkori formális nevelés és gondozás. A nem formális nevelés terén vannak más szolgáltatók is – nem kormányzati gyermek- és ifjúsági szervezetek, illetve gyermek- és ifjúsági központok –, amelyek segítik a mindennapi élethez szükséges készségek elsajátítását, és szerepet játszanak az egész életen át tartó tanulás folyamatában. Ismereteink és készségeink 70 %-át informális úton szerezjük. Az oktatás minden lehetséges formáját el kell ismerni és támogatni kell.

4.4 Különleges esetekben – fogyatékkal élő gyermekek, migráns gyermekek, mentális egészségi problémával küzdő szülők stb. – a gyermekgondozás lehetőséget biztosíthat a gyermekeknek arra, hogy családjukban maradjanak és ne a családtól elválasztva helyezték el őket. A gyermekgondozás különféle típusainak megélése alapvető eleme a gazdasági és társadalmi fejlődésnek, és különösen fontos szerepet játszik a hátrányos helyzetű területeken, illetve az egyéb szempontból jó körülmények között élő, hátrányos helyzetű csoportok és háztartások szempontjából. A gyermekgondozás biztosítása segíthet azoknak a társadalmi, gazdasági és egészségügyi kérdéseknek a megválaszolásában, amelyekkel e hátrányos helyzetű háztartások szembesülnek, és támogathatja a kirekesztett csoportok társadalmi integrációját.

4.5 A gyermekek jogairól szóló ENSZ-egyezményt ⁽²³⁾ szem előtt tartva az Európai Bizottságnak párhuzamos tanulmányt kellene készítenie, amely a javasolt intézkedések gyermekekre gyakorolt hatását vizsgálja. A gyermekeket megfelelően kell táplálni, és gondoskodni kell személyes jólétükről. A gyermekek jóléte és a gyerekkor értéke ebben az igen lényeges életszakaszban döntően fontos, de a gyermekek jelentik egyben a jövő munkaerőjét is. A gondoskodás és támogatás hiánya e korai életszakaszban kudarcokhoz vezethet az iskolában és a társadalomba való későbbi beilleszkedés során.

4.6 A gyermekgondozás hagyományosan főként a nők számára jelent lehetséges foglalkoztatási formát, de a nemek közötti egyenlőség és a foglalkoztatott nők és férfiak közötti – a férfi gondozók magasabb aránya révén elérhető – egyensúly is kívánatos. A színvonalas képzés és szakképzés, a felügyelet és a presztízis magasabb fizetések révén történő növelése garantálja a jobb szolgáltatást, valamint az e területen dolgozók kiegyensúlyozottabb nemek közti arányát.

⁽²¹⁾ Nevezetesen a fent említett, a növekedést és a foglalkoztatást célzó lisszaboni stratégia révén.

⁽²²⁾ P. Reid, D. White: *Out of school care services for children living disadvantaged areas* [Iskolán kívüli ellátási szolgáltatások hátrányos helyzetű területeken élő gyermekek számára], Eurofound, az Európai Unió Kiadóhivatala, Luxemburg, 2007.

⁽²³⁾ Egyezmény a Gyermekek Jogairól, elfogadás: 1989. november 20-án az ENSZ-központban 44/25. sz. állásfoglalásán, hatálybalépés: 1990. szeptember 2-án a 49. cikkkel összhangban, lásd: <http://www2.ohchr.org/english/law/crc.htm>.

4.7 A barcelonai célok értelmében 2010-re el kell érni, hogy a három évnél fiatalabb gyermekek legalább 33 %-a és a három évnél idősebb, de az iskolaköteles életkort még be nem töltött gyermekek legalább 90 %-a részesülhessen napközi gondozásban, de nincs külön rendelkezés a gyermekgondozás különféle formáit illetően. Sürgősen szükség van egy európai platformra, amely a színvonal, a rugalmasság, az elérhetőség és a megfizethetőség elvei alapján osztályozza és tökéletesíti ezeket. Továbbra is kérdés, hogy mi történik azokkal a gyermekekkel, akiket nem lehet elhelyezni, pedig szükség lenne gondozásukra. A kérdések és a lehetséges válaszok megvitatásához kutatásra és megfelelőbb adatokra van szükség.

4.8 A gyermekgondozás színvonalát illetően kevés információ áll rendelkezésre az informális gyermekgondozási szolgáltatásokról, amelyeket nagyrészt képzetlen, hivatalosan nem regisztrált és az elismert ellenőrzőrendszerek látókörén kívül eső, otthon

alkalmazott személyek végeznek. Ezek a munkavállalók nem részei a formális foglalkoztatási struktúráknak, így megfelelő munkahelyi védelemben sem részesülnek. A tagállamoknak és a helyi önkormányzatoknak el kellene kötelezniük magukat a színvonalas gondozás biztosítása mellett, bármiféle típusú gondozásról is legyen szó. Az ilyen informális gondozási megoldások a gyermekeket is veszélyeztetik. A szociális partnereknek a szakképzés és -felügyelet támogatása és elvárása révén annak érdekében kellene érvelniük, hogy ne csak a hivatásos gyermekgondozást, hanem az otthoni és informális gondozás valamennyi típusát is szabályozzák és átláthatóvá tegyék. Adóösztönzőkkel hozzá lehetne járulni ahhoz, hogy színvonalasabb gondozási létesítmények jöjjenek létre. Tekintettel arra, hogy a gondozási ágazatban igen sok nő tevékenykedik, a szektorra jellemző munkakörülmények és képesítések javítása szintén hozzájárulna az EU erre a területre vonatkozó átfogó stratégiájához. ⁽²⁴⁾

Kelt Brüsszelben, 2010. január 20-án.

az Európai Gazdasági és Szociális Bizottság
elnöke
Mario SEPI

⁽²⁴⁾ Lásd az EGSZB véleményét, HL C 277., 2009.11.17., 102. o.